

Małgorzata Piecyk, Kinga Łuczyńska

ANALIZA OŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH NA ETYKIETACH PŁATKÓW ŚNIADANIOWYCH

Zakład Oceny Jakości Żywności Wydziału Nauk o Żywności SGGW w Warszawie
Kierownik: dr inż. R. Wołosiak

Celem pracy była analiza oświadczeń zdrowotnych na etykietach płatków śniadaniowych dostępnych w wybranych hipermarketach, dyskontach i sklepach ekologicznych zlokalizowanych na terenie Warszawy. Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono niewielki udział produktów z deklaracjami zdrowotnymi w całym asortymencie oraz prawie całkowitą zgodność treści oświadczeń z dopuszczalną formą. Zamieszczane oświadczenia zdrowotne związane były z 9 składnikami występującymi w płatkach. Producenci w bardzo małym stopniu korzystają z możliwości zamieszczania na etykietach oświadczeń zatwierdzonych przez EFSA, pomimo, że analiza etykiet płatków zawierających informacje o ich wartości odżywczej i pokryciu dziennego zapotrzebowania wskazuje, że mogłyby być umieszczone na opakowaniu.

Hasła kluczowe: żywność funkcjonalna, składniki bioaktywne, płatki śniadaniowe, oświadczenia zdrowotne

Key words: functional food, bioactive compounds, breakfast cereals, health claims

Przez wiele lat informacje o wpływie żywności na organizm człowieka podawane przez producentów nie były kontrolowane pod względem rzetelności. Doprowadziło to do sytuacji, że obecnie wielu konsumentów nie ufa informacjom umieszczonym na opakowaniach (1). Tę sytuację ma zmienić wprowadzenie możliwości stosowania na etykietach wyłącznie oświadczeń zdrowotnych, które zostały zweryfikowane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) i posiadają potwierdzenie naukowe (2). Lista dopuszczonych oświadczeń znajduje się w wykazie dołączonym do Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 432/2012 (3). Znajdują się w niej jedynie oświadczenia zdrowotne, które spośród nadesłanych 43 tysięcy, zostały uznane jako wiarygodne.

Płatki śniadaniowe oferowane są w szerokim asortymencie kierowanym w zależności od typu i składu do konkretnych grup konsumentów np. osób aktywnych, starszych czy dzieci. Produkty tego typu są źródłem błonnika oraz składników odżywczych. Ponadto są wzbogacane w witaminy i deficytowe składniki mineralne oraz zawierają dodatkowe składniki podnoszące ich wartość jak suszone owoce czy orzechy, co czyni je idealnym przykładem żywności funkcjonalnej (4).

Celem pracy była ocena w jakim stopniu taka klasyfikacja płatków śniadaniowych znajduje obecnie odzwierciedlenie w zamieszczanych przez producentów na ich etykietach oświadczeniach zdrowotnych.

MATERIAŁY I METODY

Analiza oświadczeń zdrowotnych została przeprowadzona na podstawie informacji zawartych na etykietach płatków śniadaniowych. Przeanalizowano asortyment sześciu sklepów zlokalizowanych na terenie Warszawy – dwóch hipermarketów, dwóch dyskontów oraz dwóch sklepów ekologicznych. Płatki śniadaniowe nie są ściśle kojarzone z jedną, kategorią, dlatego mogą być zlokalizowane w sklepie w różnych kategoriach produktów. Do analizy zostały wybrane produkty znajdujące się na półkach sklepowych zlokalizowanych w pobliżu produktów takich jak herbata i kawa kojarzących się ze śniadaniem.

Analizowane płatki na potrzeby niniejszej pracy podzielono na pięć grup: płatki dla dzieci (do tej grupy zaliczono płatki, których szata graficzna opakowania wskazywała, że są skierowane do tej grupy konsumentów), musli, płatki bez dodatków, płatki z dodatkami i/lub polewą oraz płatki z nadzieniem.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Asortyment płatków śniadaniowych w badanych sklepach warszawskich składał się z 76 produktów 33 producentów. Największą grupę płatków stanowiły musli (24 produkty), nieco mniejszą płatki dedykowane dzieciom oraz z dodatkami i/lub polewą (odpowiednio 18 i 17 produktów). Kolejną grupą były płatki bez dodatków, która obejmowała 13 produktów, natomiast najmniejszą stanowiły płatki z nadzieniem (4 produkty).

Jedynie na etykietach 14 z badanych płatków śniadaniowych znalazły się oświadczenia zdrowotne, z których 13 było zgodne z wykazem zatwierdzonym przez EFSA, co stanowi zaledwie 17% przebadanego asortymentu. Badania przeprowadzone w Irlandii, wykazały, że płatki śniadaniowe obok jogurtów należą do żywności najczęściej znakowanej oświadczeniami zdrowotnymi, które znajdują się na 42% produktów (5). Mniejszy udział takich produktów na rynku polskim może wynikać z mniejszego asortymentu oraz spożycia tego typu produktów. Irlandczycy spożywają 8 kg płatków rocznie na osobę, podczas gdy w Polsce spożycie wynosi niespełna kilogram (4). Inną przyczyną może być mniejsze zainteresowanie polskich producentów zamieszczaniem oświadczeń zdrowotnych na opakowaniach np. analiza etykiet produktów tłuszczowych wykazała, że oświadczenia żywieniowe i zdrowotne obecne były tylko na ok. 10% opakowań (6). Analiza etykiet produktów bez oświadczeń zdrowotnych, ale zawierających informację o wartości odżywczej wykazała, że spełniają one wymagania kryterium 15% zalecanego dziennego spożycia (RDA) dla różnych składników. Spośród produktów ze sklepów ekologicznych tylko jeden miał podaną zawartość składników mineralnych. Wskazana ilość przekraczała ilość znaczącą, lecz produkt nie posiadał oświadczenia zdrowotnego. Z kolei płatki dostępne w jednym z dyskontów charakteryzowały się bardzo wysoką ilością siedmiu witamin, które w 100 g produktu stanowiły po 100% RDA oraz żelazo w ilości 50% RDA. Producent celowo wzbogacił swój produkt do ilości, które zostały uznane jako zalecane, mimo to produkt nie posiadał oświadczeń.

Na etykietach badanych produktów z oświadczeniami zdrowotnymi znalazło się w sumie 21 różnych informacji nt. powiązań między 9 składnikami odżywczymi a ich działaniem zdrowotnym. Niektóre z nich dotyczyły wpływu na kości, zęby, włosy paznokcie, ale pojawiły się również odnoszące się do układu odpornościowego, metabolizmu energetycznego bądź innych funkcji. Najczęściej oświadczenia dotyczyły wapnia oraz witaminy D, a większość z nich opisywała dobroczynny wpływ na wzrost i rozwój kości u dzieci (tab. I).

Tab e l a I. Charakterystyka oświadczeń zdrowotnych występujących na etykietach badanych płatków śniadaniowych

Tab l e I. Characteristics of health claims on examined cereal breakfast labels

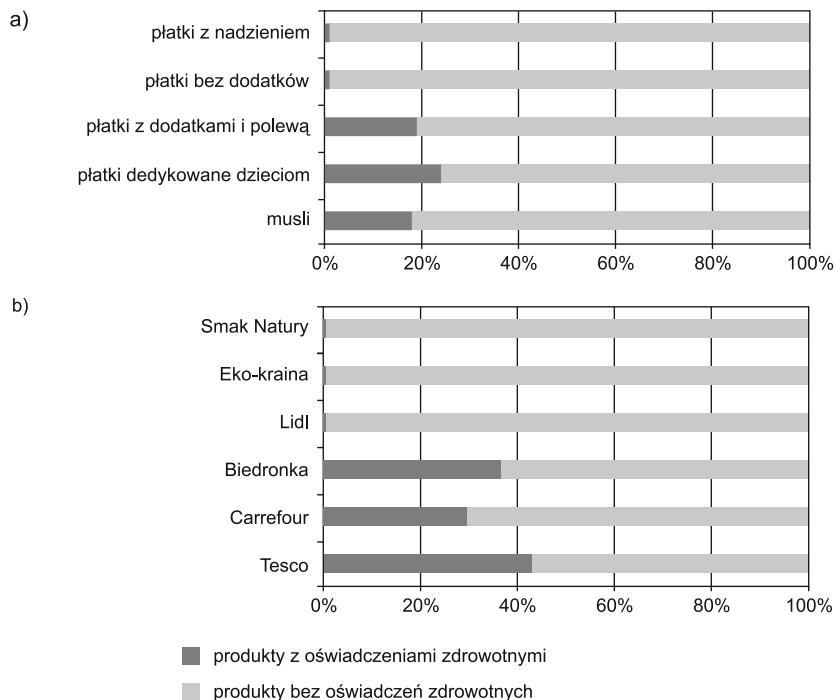
Składnik	Cynk	Fosfor	Magnez	Mangan	Miedź	Tiamina	Wapń	Witamina D	Żelazo
Ilość produktów z oświadczeniami zdrowotnymi w odniesieniu do składnika	1	4	1	2	2	1	6	5	1
Ilość użytych oświadczeń w odniesieniu do składnika	6	3	1	2	2	1	2	1	3
Ilość produktów z oświadczeniami odnoszącymi się do rozwoju dzieci	–	–	–	–	–	–	5	5	–

Największy udział produktów oznaczonych oświadczeniami znajdował się wśród płatków dedykowanych dzieciom (ryc. 1). Badania wykazały, że prawie wszyscy rodzice (98%) kupują płatki śniadaniowe swoim dzieciom (8). Biorąc pod uwagę fakt, że osoby wychowujące małe dzieci są bardziej zainteresowane kwestiami żywienia (9), umieszczenie oświadczenie zdrowotnego może mieć znaczący wpływ na decyzję konsumenta posiadającego dzieci. Kolejne dwie grupy, wśród których znajdowały się produkty oznaczone oświadczeniami zdrowotnymi to musli oraz płatki z dodatkami i/lub polewą. W obu udział wspomnianych produktów wyniósł około 17%. Płatki śniadaniowe z oświadczeniami zdrowotnymi były dostępne w obu hipermarketach oraz w jednym z dyskontów, natomiast w asortymencie sklepów ekologicznych nie znalazły się takie produkty.

Wśród badanych płatków śniadaniowych, znalazł się jeden produkt, którego producent deklarował: „Błonnik w Twojej diecie: naturalnie pomaga w trawieniu, wspomaga perystaltykę Twoich jelit, sprzyja zachowaniu smukłej linii, zapobiega uczuciu wzdęcia” Żadne z powyższych oświadczeń nie widnieje w wymienionym wykazie, a więc umieszczanie takich informacji jest niedozwolone. Badania przeprowadzone przez *Mieczkowską i Panfil-Kuncewicz* (9) również dowiodły, że nadal wiele produktów spożywczych zawiera oświadczenia zdrowotne, których treść nie została zaakceptowana przez EFSA.

Niezależnie od zastosowanego oświadczenia zdrowotnego producent musi zamieścić wzmiankę o znaczeniu zrównoważonego sposobu odżywiania i zdrowego trybu

życia oraz musi podać ilość środka spożywczego, którą należy spożyć w celu uzyskania efektu gwarantowanego przez oświadczenie. Stwierdzono poprawne oznakowanie produktów pod względem pierwszej informacji, natomiast w przypadku drugiej stwierdzono jej brak w przypadku połowy produktów z oświadczeniami zdrowotnymi.

Ryc. 1. Udział płatków śniadaniowych z oświadczeniami zdrowotnymi w różnych grupach (A) oraz w badanych sklepach (B).

Fig. 1. Participation of breakfast cereals with health claims in different groups (A) and in examined market (B).

WNIOSKI

1. Płatki śniadaniowe zaliczane są do żywności funkcjonalnej, jednak producenci w bardzo małym stopniu korzystają z możliwości zamieszczania na opakowaniach oświadczeń zatwierdzonych przez EFSA, pomimo, że analiza etykiet płatków zawierających informacje o wartości odżywczej wykazała, że spełniają one wymagania 15% RDA dla różnych składników mineralnych i witamin.
2. Większość zamieszczanych oświadczeń miało formę zgodną z wykazem oświadczeń dopuszczonych przez EFSA, ale stwierdzono niezgodności z przepisami prawa związane z zamieszczaniem dodatkowych informacji obligatoryjnie towarzyszących oświadczeniom.

3. Największym udziałem produktów oznaczonych oświadczeniami charakteryzowała się grupa płatków dedykowanych dzieciom, co prawdopodobnie wynika z faktu, że umieszczenie oświadczenia zdrowotnego może mieć znaczący wpływ na decyzję konsumenta posiadającego dzieci.

M. Piecyk, K. Łuczyńska

ANALYSIS OF HEALTH CLAIMS ON BREAKFAST CEREAL LABELS

Summary

The analysis of health claims on labels of available breakfast cereals in chosen hypermarkets, discounts and organic food shops located in Warsaw was the purpose of the work. On the basis of the analysis, a small proportion of products with health claims and almost total compatibility of claims with permissible pattern were found. The published health claims were related to 9 cereals constituents. The manufacturers rarely use the possibility of placing claims approved by EFSA on their labels although the analysis of cereal labels containing information about their nutritional value and Recommended Dietary Allowances shows that claims could be used as well.

PIŚMIENNICTWO

1. *Staniewska K., Panfil-Kuncewicz H., Staniewski B., Mieczkowska M.*: Postrzeganie informacji żywieniowej przekazywanej za pomocą różnych form przekazów komercyjnych. *Zeszyty Naukowe SGGW Ekonomika i organizacja gospodarki żywnościowej*, 2010; 86: 117-127. – 2. *Rozporządzenie (WE) Nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności (Dz. Urz. UE L 404)*. – 3. *Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 432/2012 z dnia 16 maja 2012 r. ustanawiające wykaz dopuszczonych oświadczeń zdrowotnych dotyczących żywności, innych niż oświadczenia odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz rozwoju i zdrowia dzieci (Dz. Urz. UE L 136)*. – 4. *Cichoń Z., Miśniakiewicz M.*: Udział zbożowych produktów śniadaniowych w zaspokajaniu potrzeb żywieniowych dzieci i młodzieży. *Zeszyty Naukowe AE w Krakowie*; 2006, 705: 5-16. – 5. *Lalor F., Kennedy J., Flynn M. A., Wall P. G.*: A study of nutrition and health claims—a snapshot of what’s on the Irish market. *Public. Health Nutr.* 2010; 13: 704-711. – 6. *Zychnowska M., Krygier K.*: Produkty tłuszczowe nieprawidłowo oznakowane. Oświadczenia żywieniowe i zdrowotne. *Przem. Spoż.*; 2014; 12. – 7. *Ratusz, K., Wirkowska, M.*: Analiza zachowań nabywczych konsumentów płatków śniadaniowych oraz deklaracji żywieniowych zamieszczonych na etykietach tych produktów. *Bromat. Chem. Toksykol.*; 2012; 45(3): 790-796. – 8. *Barreiro-Hurlé J., Gracia A., De-Magistris T.*: Does nutrition information on food products lead to healthier food choices? *Food Policy*, 2010; 35(3): 221-229. – 9. *Mieczkowska M., Panfil-Kuncewicz H.*: Oświadczenia żywieniowe i zdrowotne na opakowaniach produktów spożywczych. *Przem. Spoż.*, 2011; 65(10): 54-56.

Adres: 02-787 Warszawa, ul. Nowoursynowska 159